

zuzana stanislavová

Hodnoty a „hodnoty“

Prozaická tvorba pre deti a mládež v roku 2011

priniesol príbehy predovšetkým vo forme autorskej rozprávky a spoločenskej prózy, rozhodujúci podiel rozsahu tejto reflexie o hodnotách a pseudohodnotách pôvodnej tvorby pre deti a mládež minulého roka sa bude dotýkať práve dvoch spomínaných žánrových oblastí.

Tak ako v ostatných rokoch, aj v roku 2011 vyšlo pre deti a mládež niekoľko desiatok kníh pôvodnej tvorby; väčšinu tvorili prozaické opusy. O mnohých prózach však platí, že slovenskej kultúre určenej deťom a mládeži by sa nijako nebolo uškodilo, keby boli zostali ležať na písacom stole alebo v počítači autora. Na druhej strane však tak ako každý rok vyšlo aj viacero próz, ktoré sa oplatí deťom či dospelým ponúknuť bez zaváhania. Poskytujú totiž mladým čitateľom nie prostoduchú, ale zmysluplnú zábavu – tie najlepšie spolu s čímsi, čo možno nazvať vzrušujúcim podvedomým pátraním po zmysle textu ako znakového systému, spojeného dokonca s katarziou. Pri takých prózach sa v nasledujúcich úvahách pristavíme dlhšie, lebo práve ony ponúknu čitateľovi posolstvo v príbehu, ktorý je významovo vrstevnatý. A pretože rok 2011

AUTORSKÁ ROZPRÁVKA Intertextualita v službách rozprávkového posolstva

Využívanie rozličných spôsobov medzitextového nadväzovania v pôvodnej tvorbe pre deti sa v posledných rokoch ukazuje v rozprávkovom žánri ako plodný trend prinášajúci významovo viacúrovňové, hodnotovo najkvalitnejšie príbehy. V roku 2011 je jednou z najvydarenejších rozprávok tohto typu próza Jána Uličianskeho *Analfabeta Negramotná* (TRIO Publishing, s.r.o.), vydaná v rámci projektu Čítajme s porozumením (v tom zmysle opatrená rovnomenou príručkou Timotey Vráblovej). J. Uličiansky je rozprávkar, ktorý si dáva záležať na tom, aby jeho text vypovedal

o aktuálnych životných problémoch človeka. V najnovšej rozprávke sa životným problémom protagonistky Betky Bábičkovej, pre averziu ku knihám a čítaniu prezývanej Beta Analfabeta, stala absencia otca, na ktorého jej matka a stará matka upierajú právo až v takej miere, že nepozná ani jeho meno a nesmie mu teda dať ani vianočný darček; na protest proti tomu utečie na Štedrý deň z domu a náhodou sa ocitne v knižnici. Táto náhoda sa stane sujetovou zápletkou: protagonistka totiž zostane v knižnici zavretá s knihami, z ktorých (ako nečitateľka) nepozná ani tie najznámejšie detské príbehy. Postupne sa stretáva s protagonistami siedmich próz: Janko Hraško, Pinocchio, Pippi Dlhá Pančucha, Anna zo Zeleného domu, Traja pátrači, Harry Potter a Čarovný chlapec. Každý vybraný prototext teda patrí k inému žánru (je tu ľudová rozprávka, autorská rozprávka v troch typových modifikáciách, dievčenský román, detská detektívka, fantastika), pričom žánrové špecifikum jednotlivých próz je vynaliezavo transponované do sujetového alebo naračného profilu Uličianskeho príbehu. Rozprávač pripomenie kľúčové momenty z jednotlivých príbehov a napojí ich na životnú situáciu protagonistky tak, aby sa postupne vyjavoval a riešil jej vzťah ku knihám i k otcovi. Konfrontáciou postáv a epizód zo známych sujetov s Betkinou neznalosťou sa teda tvorí nový príbeh, ktorý protagonistku posúva k riešeniu jej životného problému a čitateľa k záujmu o čítanie; použité intertextové operácie totiž zviditeľňujú, aké nepríjemné je byť nekultúrnym. Rozprávač si počína ako režisér, ktorý permanentne komunikuje s virtuálnym čitateľom, čím sa jednak dynamizujú a ozvlášťňujú textové pasáže založené na reflexívnosti či deskripcii, jednak sa jemne ironizuje fakt nečitateľstva. Zvolený narač-

ný postup dovoľuje relativizovať to, čo by mohlo vyznievať príliš jednoznačne alebo sentimentálne, napríklad záverečný happy end, keď sa ukáže, že policajti, zasahujúci v knižnici, je protagonistkin dlho hľadaný otec (motív podobný ako v staršom diele Peter Klúčik). Vynaliezavú aktualizáciu známych sujetov (do istej miery zábavný prvok) využil J. Uličiansky ako základ výpovede o znepokojujúcich sociálnych javoch, akými sú neúplnosť rodín, generačné nedorozumenia, pocit nedostatočnej emocionálnej opory v dospievaní, ale aj alarmujúci pokles čitateľskej kultúry detí. Vytvoril knihu, ktorá v netextovom priestore, „medzi riadkami“, vyzýva čitateľa k zachovaniu vlastnej kultúrnosti, k tomu, aby sme sa učili hľadať hodnoty tam, kde sú zdanlivo neviditeľné či „neaktuálne“.

Hra so sujetovým pôdorysom folklórnej rozprávky a vytváranie aluzívnych a parodujúcich intertextových konotácií sú vlastné aj autorskej rozprávke Miloša Koptáka *Včelár* (Bratislava, ASIL 2010). Sujetová línia prozaického debutu tohto úspešného ilustrátora pripomína systémovo parodovanú folklórnu rozprávku: hrdina sa vydá do sveta, aby sa zbavil toho, čo ho ťaží (včely v bruchu). Putuje po radu (nie k Slnku alebo Veternému kráľovi, ale k profesorovi biológie), na ceste stretne postavu, ktorej sľúbi pomoc (nie je to napr. prievozník, ale personifikovaná Únava), bytosti, ktorým pomôže (trpasličí národ – rozrieši ich spor o veľkosť sôch, ktoré stavajú; spor pripomína svojou malichernosťou Swiftov Liliput), resp. ktorým nedokáže pomôcť (zrasteného dedka s babkou), pričinením pomocníka (včely) splní ťažkú úlohu (nie je to boj s drakom, ale písomný test z biológie), a tak môže predniesť svoje prosby (nie dedovi Všvedovi, ale roztržitému profesoro-

VIERA KRAICOVÁ / M. Rázusová-Martáková: *Sedmikráska*

vi). Získa odpoveď na svoju otázku (ako sa zbaviť včiel v bruchu) aj na otázku Únavy (ako dlho treba kráčať proti času, aby nezostarla). Cestou späť prekoná ďalšie prekážky (popletené inštrukcie chrobáka pripomínajúce Odyseovo blúdenie) a vyrieši svoj problém (s pomocou Únavy vstúpi do Ticha, nechá sa uštipnúť včelou, a tak sa roja zbaví). Do fiktívneho sveta z aktuálneho sa protagonista dostáva prostredníctvom sna, v závere príbehu sa prebudí a zistí, že svet i on sám sú v poriadku. Groteskno a absurdita sa v tomto príbehu spájajú s dobrodružnosťou a poetickou symbolikou, zdôrazňujúcimi elementárne hodnoty vzájomnosti a pomoci.

INTERTEXTUALITA AKO MYSTIFIKAČNÁ HRA

Aj *Čiernobiela kniha rozprávok* (VIRVAR) Ľubomíra Feldeka má hrové intertextuálne parametre. Feldek však paródiu a mystifikáciu čitateľa využíva predovšetkým v majstrovskej hre na rozprávku. Je známe, že v 70. rokoch realizoval texty knihy *Na motýľích krídlach* na základe ilustrácií z pozostalosti Ľubomíra Kellenbergera; tentoraz vytvoril rozprávky na grafiky z pozostalosti Albína Brunovského. Pri tvorbe rozprávok sa inšpiruje folklórom, obmieňa a aktualizuje známe rozprávkové motívy tak, že zostane len náznak pôvodiny. Ale aj

tam, kde prerozpráva tri národné varianty folklórnej rozprávky (francúzsky, nemecký, slovenský variant Popolušky), je autorsky originálny (napr. rámcujúcou situáciou je voľba kráľovnej krásy, do textov sú vkladané rozšafné veršované pasáže a pod.). Prístup k folklórnemu dedičstvu je teda v mnohom podobný ako v jeho Veľkej knihe slovenských rozprávok. Rozprávky usporiadal do tematických cyklov a osobitnú rozsiahlu časť knihy tvorí veršovaná Povešť o krásnej Ašme. Úvodná rozprávka vysvetľuje s dávkou mystifikačnej imaginácie genézu knihy, poetická hra autora potom smeruje k imaginatívne stvárnenému posolstvu o relativite svetských hodnôt, o oddanosti a nesmrteľnej ľudskej túžbe po láske a krásе.

Medzitextové konotácie majú mnohokrát skrytejšiu podobu. K takémuto typu príbehov patrí najnovšia rozprávka Petra Karpinského *Sedem dní v pivnici* (il. Zuzana Bočkovová, Perfekt), ktorá sa dá čítať aj ako rozprávkové putovanie protagonistu za strateným šťastím – putovanie vybudované na báze etického pôdorysu hrdinskej rozprávky. Podstatu šťastia tvorí harmonická a úplná rodina prašiškriatka Celestína ako spoločenstvo bytostí spojených vzájomnou nehou a starostlivosťou. Jeho sedemdňové putovanie po pivnici, aby našiel a oslobodil svojich rodičov unesených švábmi, sa začína až existenciálne vyjadreným pocitom osamenia a pokračuje dobrodružnými zážitkami hrdinu a jeho druhov Mole a Pavúka až po vybojovanie slobody pre rodičov a pre všetkých, ktorí sa stali väzňami zla zosobneného švábmi. Z triviálneho a svojou podstatou „nízkeho“ priestoru pivnice autor vytvoril vzrušujúci exotický priestor, v ktorom putujúci Celestín zažije mnohé dobrodružné situácie, stretne priate-

lov i nepriateľov a v ktorom musí mnohokrát prekonať sám seba, len aby splnil svoje poslanie. Dobrodružný príbeh situovaný do prostredia „nízkeho“ autor naplnil vysokými hodnotami, akými sú láska a obetavosť v rodine (vdaka nim protagonista znova a znova prekonáva svoju nehrdinskosť), priateľstvo a nezištná pomoc, pričom nechýba ani citlivo využitý zmysel pre humor. V posolstve o sile lásky a oddanosti, prekonávajúcej všetky ťažkosti a nebezpečenstvá, spočíva nepatetický humanizmus príbehu.

Dobrodružné putovanie charakterizuje aj tretiu zo série rozprávkových kníh Branislava Jobusa o muflónovi cestujúcom na kamióne *Ako muflón Ancijáš cestoval na Západ* (il. Igor Derevenec, Slovart). Dobrodružný princíp je tu však naplnený prostoduchosťou: muflón v tepláčikoch ako kamionista so záľubou vo vážnej hudbe cestujúci po svete, jeho kamaráti dážďovka a havran či rôzne absurdné situácie a bláznivé nápady sú dosť samoúčelné (pobavia najmä dospelého recesistu) a nutkavá potreba muflóna konať dobro pôsobí stereotypne. Uvedené rekvizity stačia iba na klišéovitý príbeh (občas s motívmi odťažitými detskému svetu) s priehľadným úsilím o atraktivnosť. Hoci v porovnaní so svojimi predchádzajúcimi knihami je evidentné, ako sa B. Jobus naračne posúva na osi kultúrnej štylizácie textu.

ROZPRÁVKA AKO DOBRODRUŽNÁ CESTA ZA POZNANÍM (ale aj ako cesta len za zábavou)

Napokon dobrodružný princíp s prvkami parodovania (v tomto prípade vynálezcovstva) nechýba ani novej autorskej rozprávke Jozefa Kollára *Krajina*

Bodliáčikovo. *Príbehy malého Pípiho a veľkého vynálezcu Leo Narda* (Forza Music). V tejto interaktívne koncipovanej próze autor vytvoril imaginárnu ríšu obývanú animovanými bodliakmi. Sledujúc jednoduchú zábavnosť, vyjadrujú aj jeho príbehy celkom elementárne hodnoty, akými sú rodinná spolupatričnosť, idea vzájomnej pomoci, odvaha. Autor sa v porovnaní so svojimi prvými knihami pre deti naračne síce zlepšil, ale rozprávkam predsa len chýba vnútorný dramatismus, na základe ktorého čitateľ uverí, že ide o životne dôležitú hodnotu (ako je to napr. u Karpinského). Sujety balansujú na hrane banality a interaktivita (hravé úlohy za jednotlivými príbehmi spojené tematicky) je v niektorých prípadoch taká formálna, že nemá šancu čitateľa aktivizovať. Kniha ponúka najmä prvoplánovú zábavu.

LYRICKÁ IMAGINÁCIA AKO VÝRAZ FILOZOFICKÉHO POSOLSTVA (alebo aj významového zahmlievania)

Ako rozprávkár, ktorý siaha po básnivej imaginácii a nahmatáva pôvab skrývajúci sa v realite aktuálneho sveta, sa v súčasnej literatúre pre deti natrvalo etabloval Ján Milčák. K takýmto prózom patrí aj jeho *Trinásta komnata* (Modrý Peter). Svorníkom dvanástich drobných epizód je druháčka Katarínka. Svet, v ktorom sa pohybuje, je vytvorený podľa zákonitostí detského synkrétného vnímania, teda celkom samozrejme spája prvky aktuálnej reality s prvkami fantázie, postavy personálne s animálnymi (pričom sa stretáme aj s postavami známymi z jeho starších kníh – putovanie postáv z knihy do knihy je preňho príznačné). Poetiku príbehu teda charakterizuje prelínanie

skutočného a neskutočného, krehkosť a jemná emocionalita spojená s nenápadným humorom. Každá epizóda má svoje epické jadro, ale podstatná nie je akcia a na tom postavený príbeh, lež evokácia pocitu, senzualistické kreovanie drobných radostí a starostí, z akých sa skladá život a svet. Rafinovaná jednoduchosť vetných výpovedí priraduje k sebe jednotlivé poetické obrazy, čím vzniká bohatý netextový sémantický priestor citlivosti voči okolitému svetu, jeho predmetom a bytostiam. Ján Milčák aj v tomto príbehu smeruje k znakovému vyjadreniu pointe: k slnku, ku ktorému sa dostaneme len cez „zakázanú“, ale práve preto takú príťažlivú trinástu komnatu. Imaginatívny princíp použil aj v druhej publikovanej rozprávke *Obrovbrat* (Modrý Peter). Príbeh o chlapcovi, ktorý nevedomky vyslobodí nenásytného, drzého a zlomyseľného vrabca-pokušiteľa z obrovho ucha, možno čítať ako správu o tom, aby bol človek opatrný a prezieravý pri narábaní s neznámou, skrytou silou. Umelecká hodnota tejto Milčákovskej knihy je však podstatne nižšia, než sme u autora zvyknutí; zdá sa, že inde fungujúce naračné postupy tu príliš znejasňujú sujetovú líniu. A keďže rozprávka má svoj pôvodný rozhlasový variant – azda to tak aj mohlo zostať.

Zložitejším symbolickým jazykom tlmočia posolstvo dve mladé autorky, Maruška Kožlejová a Anička Valkučáková, v knihe jednoducho nazvanej *Rozprávky* (bez datovania). Sedem lyrických príbehov s filozoficko-symbolickým vyznením a s evidentným kresťansko-duchovným nábojom je wildovsko-hesseovského ladenia a tmočí filozofiu lásky, zmyslu života a vyšších duchovných hodnôt.

Mnohé rozprávky publikované v ro-

VIERA KRAICOVÁ / *Išlo dievča po vodu*

ku 2011 sú svojou stavbou i posolstvom celkom jednoduché. Sú produktom autorov všetkých generácií a hodnotovo bývajú rôznorodé, v závislosti od talentovej či tvorivej kondície autora. Profesionálnu úroveň takéhoto typu rozprávok reprezentuje Ján Turan knihou *Tri myšky mytrišky* (il. Dana Ondreičková, Daxe). Príbeh troch šibalských myšiek (charaktermi nie nepodobných detským huncútom) a neskúsenej mladej mačičky, ktorú si „zotročia“, je nenáročnou hravou paródiou popoluškovského motívu so zmierlivým riešením konfliktu. Text vhodne ozvlášťuje a dynamizuje kombinácia prozaických a básnických sekvencií.

ROZPRÁVKA AKO JEDNOPLÁNOVÁ VÝPOVEĎ (konvencia verzus banalita)

Zámer novej rozprávky Libuše Friedovej *Babka a kocúrik Gíra* (REGENT) vypovedať o osamelosti v starobe, ktorú presvetlí zvieratko, sleduje vysoko aktuálny problém súčasnej staroby. Žiaľ, ani sujetovo, ani naračne sa autorka nevypila k pôsobivému výkonu, aký predstavuje jej dávnejšia kniha *Rozprávky s podkovičkami*.

Ak v týchto prípadoch (najmä v prípade J. Turana) máme dočinenia síce s konvenciou, ale uchopenou „remeselne“ zručne, inak je to v rozprávke Martina Barčíka *Baltazár Banán* (Žilina BasetMédia) – a v početných ďalších nemenovaných prípadoch. Barčíkov trocha kabaretný príbeh (ako skúsený dramatik tohto typu sa nezaprel) vie byť v jednotlivostiach vtipne nonsensový, ale ako celok je triviálny: vzťah banána a včely je absurdný, ale nie je to absurdita, na akú sa „chyťí“ detský čita-

tel. Spôsob tematizácie lásky je infantilný a naračná realizácia statická.

DIDAKTICKÝ ZÁMER V ROZPRÁVKE – A DISKUTABILNÁ OTÁZKA PRIDANEJ (ESTETICKEJ) HODNOTY

Je zaujímavé, že sledovanie didaktického zámeru v rozprávke nemusí v rukách talentovaného autora ublížiť jej umeleckej hodnote (dôkaz – vyššie analyzovaná rozprávka J. Uličianskeho). Pravda, sú aj také rozprávkové príbehy, v ktorých je zámer vytvoriť typ zmysluplnej náučnej rozprávky explicitne deklarovaný a estetická zložka sa stáva len jeho „pridanou hodnotou“. V roku 2011 takýto typ textu predstavuje voľné pokračovanie rozprávania Petra Stoličného o dopravných značkách (prvá časť vyšla v roku 2010) *Rozprávky o dopravných značkách* (nedatované). Autor otvorene deklaruje pragmatický zámer: ľahko, hravo a zaujímavo oboznámiť deti s dopravnými značkami, ktoré sa nezmestili do prvej knihy. O pragmatizme ako priority svedčí jednak to, že kniha má podtitul *Poučné čítanie pre škôlkarov a školákov*, jednak aj to, že ministerstvom školstva je odporúčaná ako učebná pomôcka pre predškôlakov a prvákov. Svet rozprávok zaľudnený zvieracími i rozprávkovými bytosťami, deťmi a čarovnými predmetmi sa stal základom celkom vtipného, miestami až napínaveho rozprávania o tom, ako dopadlo ich stretnutie s určitou dopravnou značkou. Autor pritom dômyselne využil a do paralely s ľudským svetom posunul reálne javy a zvyklosti zo života zvierat, pričom sujet rozprávky demonštruje funkciu konkrétnej dopravnej značky.

O poučenie čitateľa išlo aj Kataríne

Habovštiakovej v knihe *Krásna je naša reč. Rozprávky o slovenčine* (Karmelitánske nakladateľstvo). Základom príbehov sú kuriozity slovenského jazyka, príslovia, porekadlá, vybrané pravopisné, gramatické či lexikálne javy, nárečové a slangové varianty slov a pod., pričom sa autorka nebráni ani exkurziám do etymológie slov, do vývinu jazyka, resp. do histórie Slovanov a Slovákov. Sprostredkúva poznatky a usiluje sa stimulovať i vlastenecký rozmer detskej osobnosti. Naračná stereotypnosť, sujetová vykonštruovanosť a explicitný didaktizmus však spôsobujú, že estetický príznak textu čitateľ vníma ako málo ústrojný.

Každý rok vychádza množstvo rozprávok, v ktorých je didaktizmus výsledkom „kúzla nechceného“. Za všetky pripomeňme rozprávkový debut Janky Haluškovej *Kto býva s Barborkou* (Vydavateľstvo Pectus). Konvenčne spracovaný ošúchaný motív o spolužití ľudí s bytosťami, ktoré sú ich miniaturizovanými kópiami, objavenými dievčatkom jedného dňa v škatuli pod stolom, je rozprávačsky ťažkopádny, rozvláchny, so sklonom k idylickému sentimentu a didaxii. Autorky (a jej podobným) evidentne chýba nielen rozhľad o poetických kánonoch súčasnej kvalitnej detskej literatúry, ale aj potrebná miera talentu.

Skryté poučenie nájdeme v próze *Šuďo Klamár z Klamároviec a jeho šibalstvá* (Tranoscius). Daniela Hroncová-Faklová tu prerozprávala veršovaný epos J. W. Goetheho Reineke Fuchs. Adaptáciu tejto satiry o falošnosti meštianskeho stavu vnímajú dospelí ako deprimujúci obraz pretvárinky a demagogie vo svete ľudí; pre deti je tu najmä zaujímavý, bájkovo pôsobiaci zvierací príbeh, ktorého pôsobivosť výrazne degradovala jazyková, štylistická aj ortografická úroveň zliterárnenia látky,

priehľadne poznamenaná kalkovaním z nemčiny.

ROZPRÁVKA AKO KONCEPČNÝ CHAOS (žánrový a výrazový)

Veľký počet rozprávkových príbehov vydaných v roku 2011 z rozličných dôvodov nedosahuje ani štandardné hodnoty. Tak je to aj v novej rozprávkovej knihe Stanislava Bebjaka *Rozprávková kapsička* (Regent). Príbehy sú síce spracované zručne, ale akoby autor poskladal dokopy všetko, „čo dom dal“, a to bez ohľadu hoci aj na žáner. A tak pomedzi triviálne animované rozprávky so zvieracím hrdinom sa zapletie niekoľko poviedok zo života detí a knihu uzatvára opäť animovaná rozprávka. Problémom autora Rozprávkovej kapsičky je neobjavnosť nápadu, ťažkopádnosť narácie a koncepčný chaos.

Aj Anton Rákay v knihe *Kamaráti z hory pod Končistou* (Vyd. Matice slovenskej) publikoval príbehy, ktoré bez systému spájajú prvky animovanej a biologickej rozprávky. Prispel tak do skupiny triviálnych rozprávok.

Folklorizované rozprávkové príbehy s environmentálnym aspektom sústredila do knihy *Princezná Magnólia* Erika Matonoková (Vyd. Cuper, bez vročenia). Viaceré inklinujú k žánru báje, mystifikujú pôvod javu. Napodobňovanie ľudovej rozprávky sa ani tu nezaobišlo bez sentimentality, resp. bez použitia motívov cudzích nášmu folklóru (napr. elfovia). Medzi rozprávkou a povestou sa pohybuje Peter Kubica v knihe *Javornícke rozprávky* (Magma). Celkovú amatérsku úroveň zvýrazňujú veršované vstupy do jednotlivých príbehov.

Pre príbehy Sibyly Mislovičovej zo života prváka *Sníčky zo zázračnej poduš-*

tičky (Matys) sa stala výslovnou pohromou voľba priameho rozprávača: vyjadrovanie je ťažkopádne, statické, nedarí sa ani len vtipnejšie imitovať detskú reč (na čom mnohí autori dnes stavajú čitateľskú príťažlivosť textu). Nadužité sú zdobeniny, nie zriedkavé sú problémy s ortografiou, prechody z aktuálneho sveta hrdinu do fantastického pomocou zázračnej podušky sú neobjavné a bez hlbšieho zmyslu. Veršované pasáže sa asi stávajú v knihách pre malých čitateľov módou (nájdeme ich aj u Kubicu, Barčíka a inde). Ťažko si predstaviť, že by prváci čítali túto knihu dobrovoľne.

PUBLIKUJÚCE CELEBRITY A DETI - HRA NA ROZPRÁVKAROV?

V posledných rokoch sa na Slovensku rozmohla mánia, ktorú možno označiť ako „spisovateľstvo ako póza“: množia sa publikujúce celebrity (Z. Furková, Z. Studenková a i.) a publikujúce deti. Položme si však otázku: do akej miery je to skutočne literatúra?

Aj píšuce celebrity sa obracajú k rozprávke, ako to potvrdzuje Zdena Studenková rozprávaním o domácich zvieratách *Moji miláčikovia* (CD s hudbou B. Kostku, texty Martin Sarvaš, Ikar). Autentická skúsenosť autorky (aká vôbec nemusí byť na škodu rozprávke) skrýva zárodok celkom zaujímavých subjektov, ktorými sa konfrontuje svet ľudí a zvierat, miestami k deťom posúva aj rôzne zaujímavé informácie. Rozprávanie je však deskriptívne, miestami sentimentálne. Nadužité zdobeniny, maznavé obraty k virtuálnemu detskému čitateľovi, pozérsky demonštrovaný vzťah k zvieratám sú kontraproduktívne: pôsobia neúprimne, pre deti budú zrejším signálom dospelostnej nadrade-

nosti rozprávačky. Bolo potrebné postaviť sa k dieťaťu ako k partnerovi, zdisciplinovať naráciu, zhutniť a výrazne skrátiť texty – a azda z toho mohla vzniknúť celkom vydarená umelecko-náučná kniha pre predčitateľov.

Alena Chudíková zapadá do kontextu píšucich celebrit ako manželka Ladislava Chudíka, ktorý textom jej knihy **Majdalenka v záhrade** (Pro) dal na CD nosiči zvukovú podobu. Príbeh o Majdalenke, ktorá obhospodári zanedbanú záhradku a sama sa tak dostane z choroby, je zásluhou nudného didaktizujúceho podania svedectvom o absencii akejkolvek miery literárneho talentu autorky.

Popri celebritách sa „rozpublikovali“ aj tínedžeri. Ako staršia tínedžerka začala svoje fantastické romány publikovať aj Marja (Mária) Holeciová, ktorá minulého roku vydala dva posledné diely série **Mariotovi dediči** (*Prekliatie, Odhalenie*). Dievčine „dvadsiatničke“, študujúcej matematiku a už predsa len s určitými životnými skúsenosťami, nemožno uprieť zručnosť pri snovaní vcelku originálneho príbehu – navyše situovaného do paralelného sveta na Slovensku. Verme, že mieru svojho talentu potvrdí aj niečím iným, než len napínavou fantasy, aj keď so zaujímavým zapracovaním slovanskej mytológie.

Jednou z najsilovnejších publikujúcich tínedžerov je Stela Brix. Iba štrnásťročná dievčina má na konte už dobrodružnú trilógiu z roku 2010 (*Na kopci strašidiel, V hrobke bohov, Štôlne dvoch tvárí*, pričom počet strán od knihy ku knihe utešene narastá) a v roku 2011 vyšlo voľné pokračovanie tejto série **Nástrahy panského sídla** (Equilibria). Táto píšuca tínedžerka by napriek nespornému literárnemu talentu ešte mala predovšetkým veľa čítať a rozmýšľať, ak chce byť spisovateľkou. Zatiaľ ju mož-

no považovať len za píšuce dieťa, ktoré sa inšpirovalo príbehmi typu Troch pátračov a má tú smolu, že nie je obklopené dospelými, čo dokážu podporiť jej literárny talent inak, ako rovno publikovaním jej literárnych výtvorov. Ony totiž napriek počtu strán nesú neklamné svedectvá literárnej nezrelosti, akými sú: naivnosť niektorých zápletiiek i riešení, infantilita dospelých, slabá individualizácia postáv, priehľadné blufovanie, nešikovná motivovanosť viacerých sekvencií deja, oslabená sujetová funkčnosť niektorých postáv a pod. Kvantita, žiaľ, neprerastá do kvality, dieťa, ktoré nemá ešte „nažité“ na solídnu literárnu výpoveď, objektívne nemôže ponúknuť viac než prvoplánovú zábavu. Je škoda, že táto komerčná doba požíera talentované deti aj takýmto spôsobom.

Deti a tínedžeri, ktorí sa nám v ostatných rokoch „rozpísali“, však väčšinou uprednostňujú módnny žáner súčasnosti – fantastiku. Platí to aj o prvom diele zamýšľanej trilógie (hic!) Xénie Faktorovej **Armandia a tajomné kľúče** (DAXE). Ide o eklektickú mixáž nevelmi invenčne využitých podnetov a motívov z Tolkiena, Pottera, Lewisa a ďalších fantastík. Narácia je dosť deskriptívna. Dievčina by zrejme mala predovšetkým veľa čítať (a nie iba fantasy!), veľa rozmýšľať a chodiť po svete s otvorenými očami a hlavou. Len takým spôsobom sa (za predpokladu, že má talent) vyhne tomu, aby sa z nej stala komerčná autorka poklesnutej napr. ženskej literatúry (akou je náš knižný trh zaplavený).

(Dokončenie v 3. čísle)

HODNOTY

a
„hodnoty“

zuzana stanislavová

*Prozaická tvorba pre deti
a mládež v roku 2011*

PRÓZA O DOSPIEVANÍ: ZABLYSLO SA NA ČASY?

Takúto otázku si možno položiť v súvislosti s Jurajom Šebestom: po úspešnom chlapčenskom románe *Keď sa pes smeje* autor v roku 2011 „zabodoval“ nekonvenčným voľným pokračovaním – dievčenským románom **Venussha. Ťažký týždeň. Komiksový román pre tínedžerov a ich polutovaniahodných rodičov** (Edition Ryba). V súlade s trinásťročnou hrdinkou sú tu tematizované starosti so školou, láskou a rovesníkmi, otázky generačných vzťahov (rodičia zápasiaci s tým, ako porozumieť svetu dnešných tínedžerov; tínedžeri usilujúci sa porozumieť sami sebe a zároveň akceptovať „rakováčsky“ svet rodičov), vynoria sa aj otázky týkajúce sa sociálneho statusu rodiny, tradičnej sociálnej roly otca či matky, absurdít v privatej aj spoločenskej sfére. Pre spoločens-

skú prózu v podstate obligátna životná látka je tematizovaná s vysokou mierou autenticity a originality, k čomu nemalou mierou prispeli naračné techniky. V tom rámci autor hodnoverne a s estetickou mierou využíva charakteristické prejavy aktuálnej sociálnej i jazykovej praxe, funkčne strieda objektívneho rozprávača s priamou výpoveďou jednotlivých postáv, resp. s personalizovaným rozprávaním postaveným na vnútornom monológ, ba siahne aj po imitácii dramatického dialógu, po „fejsovej“ komunikácii či krátkej retrospekcii. Mnohotvárnny spôsob narácie nielen ozvlášťňuje a dynamizuje rozprávanie, ale prispieva aj k členitejšiemu modelovaniu charakterov, umožňuje intenzívnejšie a komplexnejšie prenikať do vzájomných vzťahov postáv či do tematizovanej životnej problematiky (než by to dovolila napr. voľba výlučne trinásťročnej rozprávačky). Práve konfrontácia viacerých pohľadov na ten istý problém umožňuje stvárniť jeden týždeň zo života trinásťročnej dievčiny a jej rodiny veľmi autenticky. Naračnú líniu dotvárajú komiksové pasáže: občas dynamizujú deskriptívnu sekvenciu príbehu alebo ju rozšíria o nazeranie inej postavy, ino-

kedy sprístupnia problém, ktorý je svojou podstatou vzdialený spontánnemu záujmu tínedžerov, nadľahčia udalosť jej posunom do jemne parodickej polohy, podčiarknu dramatizmus situácie, pomáhajú porozumieť dobre odpozorovaným (a starostlivo odkonzultovaným) špecifikám jazyka tínedžerov a štýlu ich komunikácie a pod. Komiksové sekvenencie sú nielen funkčnou, naskrze organickou kompozičnou zložkou románu, ale do istej miery aj jeho stavebným princípom (filmový strih v kompozícii, striedanie rozprávačských perspektív vyvolávajúce dojem komiksových dialógov v „bublinách“, resp. fragmenty príbehu pripomínajúce striedanie komiksových „vinet“, rýchlosť a dramatickosť podania obsahu a pod.). Naračná originalita, vtipné podanie a dobová aktuálnosť obsahu sú základom čitateľskej príťažlivosti románu. Tínedžeri v ňom nájdú svoje reálne problémy, myslenie, jazyk, komunikačné spôsoby a kanály. Dospelí čitatelia dostávajú možnosť nazrieť do sveta svojich detí, ktorý je dnes celkom iný, než bol svet ich mladosti, a pokúsiť sa mu porozumieť. Šebestov román zásluhou umeleckej originality a kompatibility so životnou realitou dneška zohráva vo vývine slovenskej spoločenskej prózy pre dospelujúcich rolu nie nepodobnú tej, akú zohral začiatkom 60. rokov 20. storočia román K. Jarunkovej Jediná.

K obohateniu čítania tínedžerov prispel aj v poradí už siedmy zborník vydavateľstva Perfekt s názvom **Adela, neopováz sa!**, výsledok projektu súťaže o najlepšie poviedky roka. V aktuálnom ročníku publikovalo niekoľko renomovaných prozaikov (P. Karpinský – víťazná poviedka, J. Milčák, Miloš Ferko, M. Hlušíková, J. Bodnárová), takmer pravidelný prispievateľ V. Hanuliak, skúsená dramatička Iveta Škripková, resp. autori nie bez iných literárnych skúseností (L. Ha-

as či M. Andrejčík) alebo tínedžerka S. Brix. Objavilo sa aj viacero mien známych z iných oblastí verejného života (I. Bielich, Z. Belková) i takých, ktoré sú v tvorbe pre deti nové. Aspoň dotykom komentujme hodnotovú úroveň zborníka: aj tentoraz možno za prínos považovať reagovanie na aktuálne, v mnohom páľčivé problémy súčasného dospievania (absencia lásky, šikana, pochybný étos dnešného sveta, rasová, fyzická, psychická inakosť, problém starých a chorých ľudí a pod.), zaznamenávanie autentických pozícií dnešných mladých (vzťah k facebooku, chatu, prežívanie a precitovanie priateľstva a pod.). Umelecká úroveň vyrovnávania sa s týmito témami je pravdaže rôzna. Kým Karpinský, Milčák, Hlušíková, Bodnárová a Ferko (ktorý v krátkej próze úspešne odolal záťaži svojich dlhších rozprávok – verbalizmu, a tak o šikane dokázal hovoriť hutnou skratkou, gradovane a s kvalitnou pointou) prezentovali umeleckú prózu par excellence, v ostatných prípadoch sa výkon pohybuje väčšinou na štandarde (resp. nižšom štandarde), ba v ojedinelých prípadoch sa stretne s infantilitou (Tigrí chvost), resp. s prózou amatérskeho rázu (Volám sa Janko, aby som nezabudol), čo sa do predmetného kontextu nehodí. Hoci sa autori v pomerne vysokej miere spoliehajú hlavne na aktuálnosť témy, treba konštatovať, že v tradícii, ktorú si vydavateľstvo vytvorilo, má zmysel pokračovať.

UHOL POHLADU (OBJAVENÝ V 60. ROKOCH) AKO PRIJATELNÁ KONVENCIA (V PRÍBEHOCH O DEŤOCH)

Rok 2011 znamená dobrú úrodu v žánri spoločenskej prózy s detským hrdinom. Spomedzi publikovaných próz

L. KONČEKOVÁ-VESELÁ / J. a W. Grimmovci: Kráľ Drozdia brada

ako najlepší vychádza debutantský detský románik s názvom **Bobuľa** (Perfekt) autorsky podpísaný Margitou Garajszki (text) a Hanou Naglik (ilustrácie). Ide o typ vtipného rozprávania drobných detských životných epizód, aké tradícia detskej prózy dobre pozná. Aj rámec príbehu (očakávanie narodenia súrodenca u starých rodičov a prvé stretnutie s ním) síce pokojne možno označiť ako konvenčný, ale autorsky sa s ním zachádza zaujímavo a vtipne. Bežné detské situácie robí príťažlivým najmä naračný spôsob adekvátny súčasnému detskému svetu a jazyku, dynamický a prirodzený. Rozprávač nebuduje komický rozmer textu prvoplánovou imitáciou detskej naivity ani umelo neimport-

tuje do detského vnímania novodobé jazyky – a predsa rozprávanie vyznieva veľmi živo a autenticky. Epizódy, ktoré zažije protagonistka Bobuľa so svojim kamarátom Šafim, resp. aj s „nepriateľkou“ Srvátkou, sú svieže, pôvabné a svižné, či už ide o zážitok dievčatka zo spoločného šmýkania sa v blate, z predávania zeleniny na trhu, alebo o trampoty s „pokladom“. Príbehom nechýba ani fantazijnó-imaginatívny rozmer (let na Mesiac za slameným klobúčikom), presvedčivo pôsobia detské prejavy žiarlivosti, priateľstva či súrodeneckej spolupatričnosti. Problém však môžeme mať s autorami: Je jasné, že za Hanou Naglik sa skrýva Silvester Lavřík; otázka je, či sa tak trochu neskrýva aj za Margit Garajsz-

ki. Ono totiž to autenticky detské „mudrovanie“, ten spôsob prepojenia prvkov aktuálneho a fiktívneho sveta, rovnako ako kontextové využitie niektorých výrazov (fučať, fučkať) sú čitateľovi povedomé z prvej knihy H. Naglik pre deti. Aká je pravda? Aký zmysel malo a má pre Silvestra Lavríka skrývať sa za Hanu Naglik? A ak sa raz skryl za Hanu Naglik, kde je záruka, že sa druhý raz neskryl za Margit Garajszi, že sa tretí raz neskryje za niekoho ďalšieho atď? Čo je v pozadí tejto hry na mačku a myš?

Ďalšie čitateľsky príťažlivé príbehy zo života detí publikovali traja skúsení autori: Roman Brat, Marta Hlušíková a Gabriela Futová. Roman Brat v próze **Škola za rohom alebo Nezbedy školáka Šušku** (Mladé letá) s dávkou humoru prezentuje trampoty prváka s oneskorenými príhodami do školy, so šušlaním (odtiaľ prezývka Šuško), s učiteľkiným mobilom, s prednesom básne či prípravou divadelného predstavenia na vianočnú besiedku, ale aj problém so šikanovaním staršími chlapcami. Všetky udalosti podáva protagonista ako rozprávač. A kdesi tam, vo voľbe priameho rozprávania bude kameň úrazu tejto prózy. Voľba detského rozprávača totiž nesie so sebou dve riziká: 1. nevyhnutnosť ustriechnúť výrazy, ktoré sú svojím „dospeláckym“ videním a vyjadrovaním neadekvátne veku rozprávača; 2. prehnane imitovanú naivitu rozprávača (v predmetnej knihe sa vyskytuje vo vzťahu k metaforike frazeologizmov). R. Brat sa v snahe o čo najvtipnejšie a najzábavnejšie rozprávanie týmto úskaliam nevyhol, a tým ani istej miere infantilizácie textu. Triviálne pôsobí divadelná hra, ktorá tvorí „doplnok“ publikácie.

Chlapčenský svet stvárnila aj Marta Hlušíková v próze **Čo baby nedokážu** (Mladé letá). Aj ona si ako rozprávača zvolila prváka; v tom zmysle vcelku pri-

merane prispôsobila naráciu zodpovedajúcemu veku, hoci ani ona sa miestami nedokázala celkom vyhnúť prostoduchej imitácii detskej naivity, čo pôsobí neautenticky až mierne infantilne. Použitie detského naivného aspektu zostalo najmä nositeľom prvoplánovej komiky, postavenej hlavne na nenáročnej vtipnej situačnosti. Tá síce nenesie hlbšie významové posolstvo, ale detského čitateľa dokáže dobre zabaviť.

Gabriela Futová v najnovšej próze **Brata musíš poslúchať** (Mladé letá) opäť siahla po „zdvojenom“ rozprávačovi, čo súvisí s faktom, že protagonisti tvoria figurálnu dvojicu: dospievajúci brat a jeho sestra prváčka. Tak ako je pre Futovú obvyklé, udalosti zo života súrodencov osadila do aktuálneho sociálneho rámca: otec odchádza za prácou na celý rok do zahraničia a na starostlivosti o prváčku sa musí podieľať aj starší brat. Na jeho zlyhávaní ako pestúna sú postavené vtipné situácie, zvekovo (teda aj záujmovo a povinnosťami) asymetrického súrodeneckého vzťahu sa zasa rodia mnohé trampoty; oboje však zvyrazňuje rodinnú súdržnosť. Voľba dvoch rozprávačov striedajúcich sa v pravidelnom rytme dovoľuje prepojiť svet dospievania so svetom predpubertálneho detstva. V tom zmysle deťom poodchýli pohľad do „trinástej“ komnaty, dospievajúcim zasa pripomenie, že napriek všetkému sú ešte stále deťmi. G. Futová je zdatná rozprávačka, situácie vie podávať s humorom a svižne, ale aj tu je naivita dievčatka miestami nepriemeraná veku.

Próza **Marianka** (Matica slovenská) Anny Robertovej-Michalovej je rozprávaním o rómskom dievčatku, ktoré spočiatku vyrastá v osade iba s otcom, potom v detskom domove, odkiaľ si ju adoptuje Nerómka. Príbeh dievčatka je snímaný autorským rozprávačom, ale

s akceptáciou zorného uhla jednak dievčatka, jednak šiestaka Jura, ktorý dievčatko dostáva za sesternicu. Personalizovaný rozprávač však zostal len formálnym znakom prózy, neposlúžil na vierohodné vyjadrenie duševného sveta dievčata. Autorka kladie mnohé otázky: o probléme rasovej inakosti, o adopcii a starostiach s tým spojených – administratívnych i adaptačných, dotkla sa aj domáceho násillia (Mariankin otec v opitosti zlomí dievčatku ruku, ktorá sa zrastie nakrivo), ba aj zdravej životosprávy, usilovala sa tiež vyjadriť skutočnosť, že Róm by si mal uvedomovať a zachovať svoje „rómsstvo“, ale zároveň zaradiť sa do civilizovaného života (o tom svedčí list dievčatka otcovi, tvoriaci epilóg príbehu). Jednotlivé epizódy sa usilujú presvedčať čitateľa, že na Rómov sa treba pozerať bez predsudkov. V tom zmysle je postava rómskeho dievčatka načrtnutá romantizujúco, adaptovanie na nové podmienky prebehne v podstate bezkonfliktne a počiatočné predsudky detí sa rýchlo menia na priateľstvo. Zámer autorky je teda načrtnutý dosť priamočiaro.

TRADÍCIA SPOMIENOK V SPOLOČENSKEJ PRÓZE

Návraty autorov do detstva tvoria osobitnú tematickú líniu spoločenskej prózy, ktorá nebýva zastúpená každý rok. Spravidla majú pomerne tradičnú podobu, ako to v roku 2011 ukazuje aj v poradí tretia próza Adolfa Lachkoviča tohto typu *Hádatá a skaly. Príhody Patka Hrončeka* (Vyd. Spolku slovenských spisovateľov). Témou sa stalo detstvo prežívané za vojnovnej Slovenskej republiky a dramaticky poznačené vážnou chorobou matky: chlapec musí počas jej dlhodobého liečenia pobud-

núť v sirotinci. Popri spoločných hrách s kamarátmi tam zažije mnohé príkoria. Ide o typ prózy postavenej na pokojnom rozprávaní, ktorého deskriptívnosť nedokáže dynamizovať ani striedanie pasáží s objektívnym rozprávačom a pasáží „citačných“, t.j. akýchsi záznamov fiktívnych rozhovorov protagonistu s matkou, v rámci ktorých jej vyjadruje svoje pocity. Takáto kombinácia rozprávačskej perspektívy čiastočne vnáša

L. KONČEKOVÁ-VESELÁ / J. Turan: Makulienka

do textu vyššiu mieru pocitovosti a človečenskosti, subjektivizuje etické dilemy, s ktorými sa protagonista vyrovnáva, ale často ide len o mechanické zopakovanie toho, čo sa porozprávalo z iného naračného hľadiska.

Návrat do čias vlastného dospievania prežitého v Trnave v 60. rokoch 20. st., chlapčenské zážitky, lapajstvá a túžby sú témou prózy Miroslava Masaryka ***Boli sme frajeri*** (Buvik). Veľmi autenticky vyznievajú najmä prvé eroticky podfarbené skúsenosti, prvé sklamanie i momenty, v ktorých si hrdina uvedomuje podstatu skutočných hodnôt. Autor presvedčivo stvárnil atmosféru doby na predmestí malého mesta. Humor aj tragika (smrť psychicky chorého Rudka) pretavené cez citovú pamäť sú súčasťou kladenia si otázok o zodpovednosti za svoje konanie, o správnosti a nesprávnosti činov. Próza je obrazom postupného prenikania tínedžera do tajomstiev dospelých, do podstaty ľudských charakterov, ktorá môže byť iná, než sa javí, do motívov ľudského konania. Citové dozrievanie je prepojené s drsnosťou, ktorá zakrýva nesmelosť a zraniteľnosť duše dospievajúceho. Autor sa svojou druhou knihou pre mladých potvrdil ako schopný rozprávač.

HISTÓRIA, POVEŠŤ, DOBRODRUŽSTVO. A KAM SA PODELA LITERATÚRA FAKTU PRE DETI?

Historický, dobrodružný a v ostatných rokoch aj povestový žáner už tradične býva slabšie zastúpený – s výnimkou povesti nielen kvantitatívne, ale aj hodnotovo. Konštatovanie o nižšej kvalite platí v roku 2011 o historickom románe Pavla Stancela ***Pribina*** (SB PRESS), ktorý pomerne ťažkopádne a popisne

rozpráva o procese zjednocovania kmeňov Slovienov a zápase medzi Pribinom a Mojmírom. Kvalitatívne výhrady možno mať aj vo vzťahu k dobrodružnému románu Ladislava Hrubého ***Brána do zabudnutého údolia***. *Dobrodružný román pre deti* (Matica slovenská), neobjavne pracujúcemu s princípom „paralelného“ sveta.

Tradične dobrú povestovú podobu, zapadajúcu do povestovej mapy Slovenska nadobudla história v publikácii Petra Urbana ***Povesti z Pohronia*** (Vyd. Matice slovenskej). No a Kristína Šudová-Tomčániová sa v publikácii ***Za tajomstvami mesta*** (Vyd. Marenčin PT) pokúsila skĺbiť vybrané povesti o Bratislave s vecnými informáciami o príslušných lokalitách mesta a s prvkom interaktivity, pokúšajúc sa pomocou otázok a úloh stimulovať záujem detí o históriu a pamiatky hlavného mesta.

Rok 2011 je však aj rokom totálneho „prepadu“ literatúry faktu pre deti. Okrem publikácie Lubice Brix ***Kľúčče od tabu, sprievodca tajomstvami života pre malé i veľké deti*** (Equilibria, s.r.o.) orientovanej na sexuálnu výchovu mladších detí v podstate nevyšlo nič. Leží problém v nezájme autorov, v nezájme čitateľov, v nízkej miere komerčného úspechu takýchto kníh – alebo niekde inde?

ZÁVER

Rok 2011 ukazuje, že pôvodná slovenská literatúra pre deti a mládež je žánerovo výrazne „dvojfarebná“: prevláda v nej autorská rozprávka a spoločenská próza. V tom zmysle sa teda pomerne zreteľne črtá línia imaginatívno-fantazijne orientovanej prózy a línia príbehov s realisticko-mimetickým pôdorysom. V prvom, rozprávkovo-fantazijnom okruhu tvorby možno zaregistrovať popri špičkových umeleckých počinoch (P. Kar-

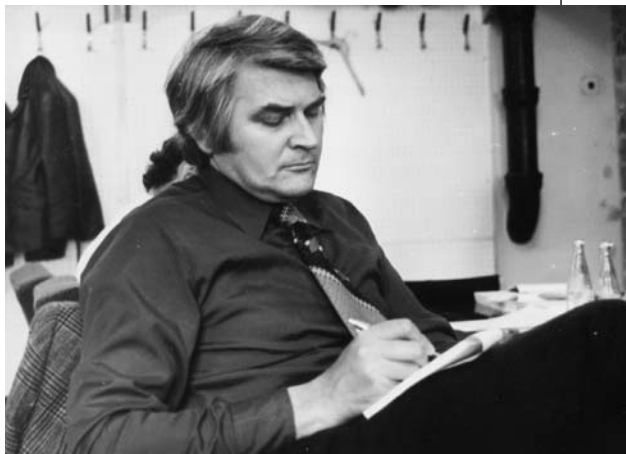
pinský, J. Uličiansky, L. Feldek) a niekoľkých ďalších seriózných (M. Kopták, J. Milčák), resp. priateľných výkonoch (P. Stoličný, J. Turan, B. Jobus, M. Kožlejová – A. Valkučáková) veľmi veľa nízkeho štandardu až hlbokého subštandardu, o akom nemá zmysel hovoriť. Zaplní však dve strany stručných bibliografických záznamov a aktualizuje známy výrok K. Čapka: „Není nedůstojné psát pro děti. Nedůstojné je psát pro ně špatně.“

V realisticko-mimetickej línii príbehov predstavuje rok 2011 evidentné oživenie: pre dospelujúcich síce nevyšlo veľa titulov, ale niektoré (najmä próza J. Šebestu, do istej miery aj zborník

z Perfektu a próza M. Masaryka) stoja za viac ako za reč. Poviedky pre mladších školákov vďaka próze M. Garajszki a príbehom skúsených autorov R. Brata, M. Hlušikovej či G. Futovej (jej kniha má pritom vekovo univerzálnejšiu platnosť) tiež nevyšli naprázdno; okrem toho práve v tomto okruhu prózy sa zaujímavo experimentovalo (J. Šebesta, G. Futová). Určité vákuum zavládlo v pôvodnej tvorbe pre predškolákov, o hlbokom útlme dobrodružnej prózy a temer absolútnej absencii pôvodnej literatúry faktu ani nehovoriac. Vstupuje (a ak, potom ako?) do tohto uvoľneného priestoru prekladová produkcia?

Dobré a milé meno

*Ešte nedávno to bol mladý muž, ktorého detská knižka zlákala natoľko, že sa mu stala osudom. Najprv sa ňou zaoberá vo vydavateľstve Mladé letá ako editor a tajomník Kruhu priateľov detskej knihy, dnešnej obdoby Slovenskej sekcie IBBY. Po dvoch rokoch prichádza do Ústavu slovenskej literatúry SAV, ale svoju záľubu si prináša so sebou. Má šťastie, pretože v 60. rokoch v Ústave pôsobia také osobnosti ako Stanislav Šmatlák, Július Noge, Zlatko Klátik, ktorí sa na literatúru pre deti neďívajú s blahosklonnosťou, ale ju považujú za neodmysliteľnú súčasť národnej kultúry. Pod ich vplyvom sa z mladého muža stáva suverénny znalec detskej literatúry, ktorý má nielen talent rozpoznávať hodnoty, ale i odvahu vystúpiť proti všetkému, čo tieto hodnoty ohrozuje. Jedno i druhé pritom preukazuje neokázalo, viac stíšeným než zvýšeným hlasom, čo však povie či napíše, platí. Ten mladý muž, ktorý je už dnes súčasťou histórie slovenskej detskej literatúry, sa 14. októbra t. r. dožil osemdesiatich rokov. Jeho meno, dobré a milé ako on sám, je **Henrich Pifko**.*

Ondrej Sliacky